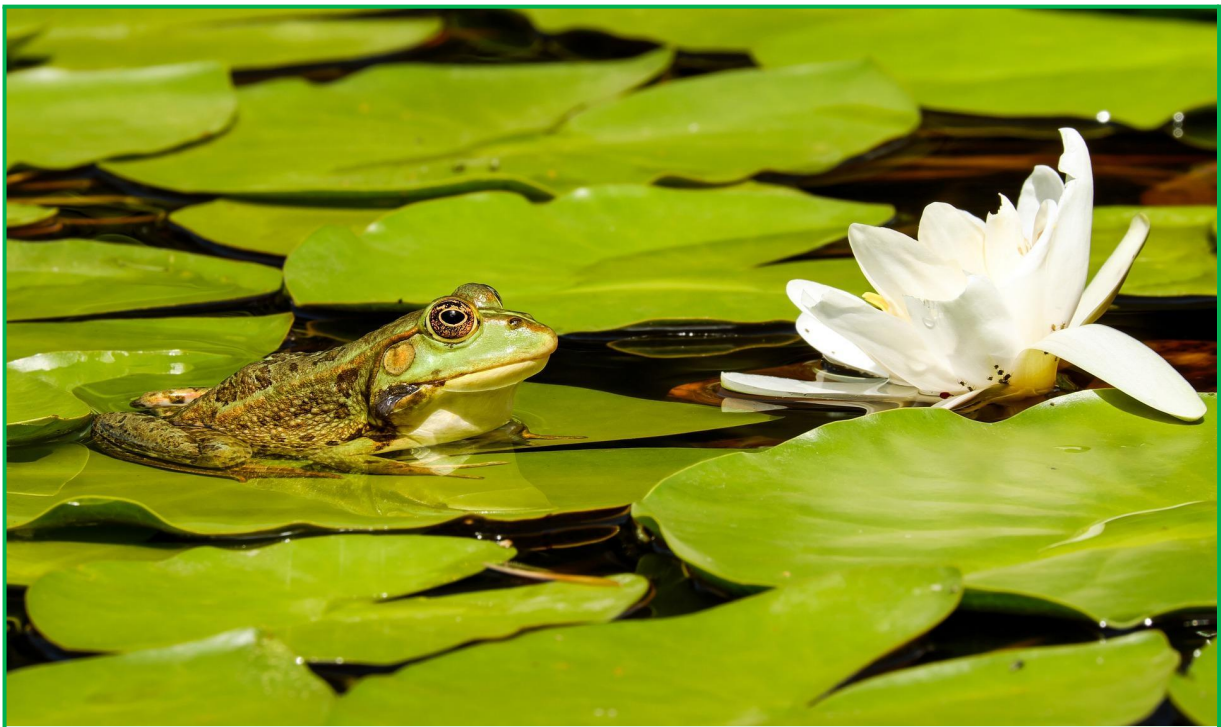

Groene Opkikker

Editie 2022 - 3

Algemene informatie

IVN – Instituut voor Natuur, Educatie en Duurzaamheid

IVN is een landelijke organisatie met ±180 plaatselijke afdelingen.

Het doel van het IVN is de betrokkenheid van mensen bij de natuur en milieu het vergroten, gericht op een duurzame samenleving.

Een middel om dit te bereiken is natuur, milieueducatie en duurzaamheid.

Voor Woerden en omgeving zet een groot aantal vrijwilligers zich daarvoor in door bijvoorbeeld wandelingen en presentaties te organiseren.

Wilt u dit werk steunen, wordt dan donateur voor € 20,00 per kalenderjaar. U ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar.

Wilt u meehelpen, staat het lidmaatschap open voor € 24,00 per jaar. U ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar. En het landelijk blad Mens en Natuur van het IVN

Als je jonger bent dan 18 jaar kan je lid worden van de Jeugdgroep. Je betaalt € 15,00 per jaar en ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar.

Voor meer informatie ivnsecretariaat.woerden@gmail.com of

www.ivn.nl/woerden of onze Facebookpagina.

Verdere gegevens treft u op de laatste pagina aan.

Colofon

Groene Opkikker

Digitale informatie
Afd. IVN-Woerden en omgeving.

No. 2022– 3

Redactie

Joke van Aarst-Volkers
Janny Kruitbosch-Vulpen
Wout Nagel
Vivian van Deel

De redactie verandert soms iets in uw tekst met als doel meer leesplezier.

E-mailadres

ivn.groeneopkikker@gmail.com
javolkers66@gmail.com

Foto's

Gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld.

**Kopij vóór
27 januari 2023**

Inhoudsopgave

4 Redactie

4 Na de zomer

4 Nieuwe leden

4 Landelijke leden, leden en jeugdleden

4 Agenda

4 Tot en met maart

5 Bestuur

5 Berichten van het bestuur

6 Nieuws uit de omgeving en IVN-land

6 Film Onder het Maaiveld voor

IVN-afdelingen

6 Een tweede kans voor 50.000 bomen

6 Ken jij de klompenpaden al?

7 Landschapsbeheer

7 Programma voor knotseizoen 2022 - 2023

8 Jeugdnatuurgroepen

8 Buitenbanjers /Plus tot en met oktober

11 Leer de vogels kennen met Aquarel

11 De Notenkraaker

12 Column

12 Eerste keer

13 Voor u gelezen

13 De wolfspin

15 NNN/J

15 Zwanenbloem

17 Ontwikkeling op Marker Wadden

18 Paddenstoelentijd

19 Om te onthouden

19 Handige websites

21 Organisatie

21 Bestuur

21 Coördinatoren van de werkgroepen

21 Leden/donateurs

Redactie

Van de Redactie

Na de zomer maken we, zoals gebruikelijk, opnieuw een nieuwe editie van de Groene Opkikker. Het is deze keer een zeer moeizaam proces geweest, o.a. door gebrek aan kopij en persoonlijke zaken van enkele redactieleden, die prioriteit hadden. Vandaar dat deze versie later is dan gewoonlijk.

Het stukje van het bestuur vraagt om extra aandacht, want het begint er nu echt om te spannen. Wij hebben het idee dat het nog niet bij iedereen duidelijk is, dat het voortbestaan van onze prachtige vereniging op het spel staat.

Gelukkig hebben we altijd 2 vaste rubrieken, t.w. de column van Romy en de aquarel met bijbehorend verhaal van wijlen Jan Christiaanse. Gelukkig levert Marian Christiaanse ze nog aan en mogen ze onverkort geplaatst worden, waarvoor dank.

We willen ook nog even wijzen op de komende lezing van Debby Doodeman in het Baken op 29 november a.s. Zie ook de uitnodiging die al eerder verstuurd is. Op de website <https://www.ivn.nl/afdeling/woerden/activiteiten/lezing-vogelaars-nooit-uitgevogeld> is meer informatie te lezen. Toegang is gratis en graag even aanmelden bij secretariaat.

Verder is er veel te lezen over paddenstoelen, de liefhebbers kunnen hun hart ophalen. We wensen u / jullie veel leesplezier.

De Redactie

Nieuwe leden

Jeugdleden:

Feline van Giessen
Milou van Giessen
Tobias van Duuren

Agenda

Dinsdag 29 november	Lezing Vogelaars - Het Baken, aanmelden voor 21 november
Zaterdag 10 december 2022	Hoeve Voorbreed Rietveld - Onderhoud, zie pagina 7
Zaterdag 14 januari 2023	Kynologenclub - Waardsedijk 50 – Knotwilgen, zie pagina 7
Zaterdag 11 februari 2023	Van Oosterom Geestdorp - Knotwilgen / Elzen, zie pagina 7
Zaterdag 11 maart 2023	Landgoed Bredius - Onderhoud / afsluiting, zie pagina 7

Bestuur

Van het bestuur

Bij het schrijven van dit stukje van het bestuur is de herfst in volle gang. De boombladeren kleuren geel tot scharlakenrood afhankelijk van welke boom. De natuur laat zich in dit jaargetijde nog één keer kleurrijk zien. Niet alleen met boomblad maar ook met verschillende bessen, vruchten en zaden. Er is dit najaar een overvloed aan beukennootjes en eikels. Bij zo extra overvloed spreken we over een mastjaar dat ongeveer eens in de vier jaar voorkomt. Op de Veluwe is berekend dat 4,4 miljoen kilogram aan eikels en 1,3 miljoen kilogram aan beukennootjes is gevallen. In zo'n mastjaar profiteren vele dieren zoals muizen. Deze muizen komen superfit de winter door en baren in het voorjaar vele jongen. Roofvogels en uilen hebben daar ook weer voordelen aan. Hun nest zal gevuld worden met 4 jongen i.p.v. 2 of 3 jongen want er zijn muizen genoeg om hun kroost groot te brengen. Een mastjaar geeft de natuur een extra boost.

Het afgelopen voorjaar hebben we het overleg met het KNNV en IVN weer opgepakt. In dit overleg bespreken we hoe we met elkaar kunnen samenwerken in verschillende activiteiten. In een tweetal werkgroepen gebeurt dit al: de paddenstoelenwerkgroep en de werkgroep Groene Rotondes en Duurzame bermen. Maar ook het gezamenlijk organiseren van excursies en lezingen. Het resultaat hiervan was een prachtige lezing in september over de Marker Wadden met een zaal vol geïnteresseerden. Het herfstoverleg tussen beide verenigingen heeft inmiddels plaatsgevonden met verschillende activiteiten die de komende periode worden uitgerold.

De werkgroep Groene Rotondes en Duurzame Bermen timmert in hun korte periode als werkgroep aardig aan de weg. Binnen de gemeente wordt er met de werkgroepleden gesprekken gevoerd over een ander groenbeleid en meer biodiversiteit in de stad. In de werkgroep loopt er nu een inventarisatie voor een nieuwe naam die pakkend moet zijn. Ik ben benieuwd naar de nieuwe naam voor de werkgroep. Het bestuur is ook in gesprek met Lex Albers van de Duurzaamheidswinkel, Lex heeft het IVN benaderd om in zijn winkel meer over duurzaam groen te laten zien.

Als bestuur zijn we blij dat we weer een vertrouwenspersoon hebben Joke van Aarst gaat deze rol vervullen.

Ook voor de ledenadministratie hebben we een vervangster voor Ine Coumou gevonden. Greetje van de Boogaard gaat deze taak van Ine overnemen.

Wij bedanken Ine voor het vele werk gedurende heel veel jaren.

Ik begon mijn bestuur stukje vrolijk, maar moet helaas afsluiten dat het IVN Woerden in een hachelijke positie verkeert. Niet wat het aantal leden, donateurs en jeugdleden betreft en ook niet wat betreft de financiële positie, maar de vereniging heeft een tekort aan mensen in het bestuur. Een vereniging bestaat namelijk niet zomaar. In een vereniging zitten naast leden en /of donateurs ook een aantal mensen die de vereniging aansturen. Bij het IVN zijn dat tot op heden 4 personen met al jaren een bestuurslid vacant. Bij de komende ALV in maart 2023 verlaat Wout volgens het rooster het bestuur en is niet verkiesbaar. Dan blijven er 3 bestuursleden over en dat is te weinig om een vereniging te kunnen laten draaien.

Geen bestuur is geen vereniging. Bij deze opnieuw een oproep voor nieuwe bestuursleden om het IVN Woerden als vereniging levend te houden.

André van Kleinwee
Voorzitter

Nieuws uit de omgeving en IVN-land

Film Onder het Maaiveld voor IVN-afdelingen

Op 2 maart 2023 gaat de film 'Onder het Maaiveld' draaien in bioscopen en filmtheaters. Deze film laat de bijzondere wereld van de bodem zien. IVN-afdelingen kunnen een exclusieve (voor)vertoning van deze film aanvragen in samenwerking met filmproducent EMS FILMS en een filmtheater in de regio. Als afdeling kun je dan ook een activiteit organiseren rondom deze speciale filmvertoning. Lijkt je dat leuk voor jouw IVN-afdeling? Lees dan verder en meld jouw afdeling hiervoor aan <https://www.ivn.nl/onder-het-maaiveld/film-onder-het-maaiveld-voor-ivn-afdelingen>.

Een tweede kans voor 50.000 bomen

De provincie Utrecht krijgt de komende jaren flink meer bossen en bomen. Hiervoor worden niet alleen nieuwe bomen gekocht, er worden ook bomen hergebruikt. Komend jaar krijgen maar liefst 50.000 bomen op die manier een nieuwe plek. Aan gedeputeerde Mirjam Sterk (Natuur en Landbouw) en minister Christianne van der Wal (Natuur en Stikstof) de eer om het startschot te geven. Lees het bericht verder op <https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuws/een-tweede-kans-voor-50000-bomen>.

Ken jij de klompenpaden al?

Klompenpaden; weleens van gehoord? Dat zijn wandelroutes van oude en nieuwe plekken en paden. Je loopt bij voorkeur door weilanden, over jaagpaden en veenkades. Plekken die al eeuwen bestaan en die niet meer gebruikt worden waar ze ooit voor bedoeld waren. In de provincie Utrecht liggen er 34 en we hebben in Woerden ook een paar klompenpaden liggen. Bekijk deze en meer via <https://klompenpaden.nl/>.

Landschapsbeheer

Programma voor knotseizoen 2022 - 2023

Het doel van IVN Woerden is om de natuur samen te beleven. Wij doen dit door met elkaar buiten in het landschap bezig te zijn. Deels op het Landgoed Bredius, deels daarbuiten. Wij doen dit op de 2e zaterdag van de maand van november t/m maart. Samen werken én samen ontspannen met koffie en lunch.

Elke werkdag is de inloop met koffie vanaf 08:30 uur. We zijn van 09:00 tot 15:30 uur aan het werk met een lunch van 12:00 tot 12:30 uur. Dit geeft duidelijkheid voor iedereen. Voel je vrij om later aan te haken of eerder te vertrekken als dat beter past in het schema van je zaterdag.

Het (voorlopige) programma:

Zaterdag 10 december 2022	Hoeve Voorbreed Rietveld - Onderhoud
Zaterdag 14 januari 2023	Kynologenclub - Waardsedijk 50 - Knotwilgen
Zaterdag 11 februari 2023	Van Oosterom Geestdorp - Knotwilgen / Elzen
Zaterdag 11 maart 2023	Landgoed Bredius - Onderhoud / afsluiting

Wellicht worden er nog extra zaterdagen gepland voor nieuwe klussen. Daarover later meer.

De veiligheid van ons allen staat op de eerste plek! Vergeet daarom niet je gele helm weer op te zoeken. Deze graag bij iedere werkdag meenemen. Het dragen hiervan is verplicht. Denk ook aan je veiligheidsbril en handschoenen als onderdeel van stevige en warme werkkleding.

Erwin Meijer

Coördinator werkgroep Landschapsbeheer – IVN Woerden

06 - 44 32 00 31

erwin.meijer@ziggo.nl

Jeugdnatuurgroepen

Buitenbanjers juli

Zaterdag 2 juli hebben we de laatste activiteit voor de zomervakantie in de natuurspeelplek in het landgoed Bredius doorgebracht. Waar water, modder en leem de hoofdrol speelden. Op deze natuurspeelplek komt het creatieve van de jeugd naar boven. Dat bleek ook bij onze Buitenbanjers. Langs de randen in het water werd de klei verzameld. De klei werd boven op houtstammen geplakt en via het water gevaren naar de plek, waar er verschillende voorwerpen werden gemaakt en deze konden daarna drogen in de zon. Zo gebeurde dat ook vroeger in Woerden voor het maken van onze dakpannen en stenen. Tijdens deze bijeenkomst hebben we Hizkia in het zonnetje gezet, omdat hij 5 jaar Buitenbanjer is en dat is een duim waard.

Hizkia 5 jaar Buitenbanjer

Buitenbanjers september

De zomervakantie zit er op en de groep is weer gestart. Tijdens de activiteit van september hebben we het over vlinders gehad. Met een inleiding over het leven van vlinders en wat hebben vlinders nodig voor hun voortbestaan. Drie elementen zijn belangrijk voor vlinders: warmte, een nectarplant en een waardplant waar de vlinder haar eitjes op legt. Daar is de brandnetel een belangrijke plant voor. Na de uitleg zijn we op zoek gegaan naar vlinders in de Educatieve tuin en op ons Buitenbanjerterrein. De brandnetels werden hier en daar omgedraaid om eitjes te zoeken met het gevolg een prik van de brandnetel. Na het veldwerk hebben de Buitenbanjers naar eigen inzicht een vlinderplaat kunnen kleuren.

Nieuwe Buitenbanjers Milou en Feline van Giessen en Tobias van Duuren. We wensen jullie veel (natuur)plezier bij de Buitenbanjers.

Buitenbanjers Plus september

Ook de Plusgroep is weer gestart na de zomervakantie met een activiteit op het Buitenbanjerterrein. Op de derde zaterdag van de maand zijn de heggenscharen, gazonmaaier, bosmaaier en het handgereedschap weer uit de kast gehaald om aan de slag te gaan.

Buitenbanjers oktober

Niet de gebruikelijke zaterdagochtend voor deze activiteit, maar een vrijdagavond. Op het programma stond vleermuizen spotten en een lichtje maken. We zijn gestart met het versieren van een glazen potje wat later op de avond het licht zou brengen in de duisternis. Toen het donker werd, zijn we naar buiten gegaan met de batdetector om naar vleermuizen te luisteren. Helaas stond er iets te veel wind en hebben we geen vleermuizen gehoord. De avond werd afgesloten met een korte wandeling in het donker met het zelfgemaakte lichtje.

Buitenbanjers Plus oktober

De Plusgroep heeft in oktober de kikkerpoel voor een deel geschoond van grote lisdodde in het Buitenbanjeterrein. De poel is een belangrijke plek voor groene – en bruine kikkers in het voorjaar voor de ei-afzetting. In de zomermaanden zijn dat de verschillende libellen. Belangrijk dat de poel in het najaar voor een deel wordt ontdaan van begroeiing. Met heggenscharen werden de planten onder water afgeknipt. Hierbij zakten de laarzen soms in de zware klei weg en liepen net niet of net wel over met water. Met sloothaak en hark werd het geknipte materiaal naar de kant gehaald. Waar een Buitenbanjers riep dat hij niet wist dat je water ook kan harken.

Tekst en foto's André van Kleinwee.
Coördinator IVN Buitenbanjers en Buitenbanjers Plus

Leer de vogels kennen met Aquarel

De Notenkraker

Het is al vele jaren geleden dat ik de notenkraker heb gezien en ik denk, weet haast wel zeker, dat ik één van de weinige Nederlanders ben die kan zeggen; ik heb ze gezien, twee stuks zelfs. Als ik wel eens bij ons op de haven of elders met vogelkenners praat over eerdere waarnemingen en ik de notenkraker ter sprake breng, heb ik nog nooit iemand ontmoet die zei; ik heb ze ook ooit gezien.

Het was in een late nazomer, zo ongeveer dertig jaar geleden, toen ik op familiebezoek was in Emmen en ik tegen Marian zei, moet je eens naar buiten kijken daar in die boom met rode bessen zitten twee notenkrakers zich te goed te doen aan die bessen. Als ik eraan denk dat dit mijn 88ste vogelverhaal is, word ik zo zachtjesaan benieuwd of ik tot 100 zal komen hetgeen betekent dat daar nog 3 jaar mee gemoeid zullen zijn. Ik ben benieuwd. Wat we naast de notenkrakersuite van Tsjaikovski nog meer van de notenkraker kunnen weten, is dat West-Europa op gezette tijden door een golf van deze soort wordt overspoeld. Zij hebben dan massaal hun broedgebieden in Scandinavië, Rusland en Siberië verlaten om zich naar het westen te verspreiden. Deze invasies zijn al uit de 18^e eeuw bekend, de laatste invasie in 1985 was een bijzonder talrijke.

Notenkrakers zijn gemakkelijk te herkennen. Het zijn kraaiachtige vogels met een donker, chocoladebruin verenkleed dat bezaaid is met witte druppels. Van veraf lijkt het wat grijzig, ze hippen over de grond als lijsters en zijn opvallend mak. De oorzaak van hun massale verplaatsing is vermoedelijk het mislukken van de oogst van zaden van de arve (een soort naaldboom), het voornaamste voedsel van de notenkrakers. In 1969 heeft een paar blijvers een geslaagde broedpoging ondernomen en twee jongen grootgebracht. In de Belgische Ardennen is nu een groep van ruim 100 broedparen, vooral in het oosten. Hun voedsel zoeken zij bij voorkeur in naaldbossen; zaden van dennen, sparren, noten bessen en mieren. Merkwaardig is overigens dat de vogels die hier komen tot de dun-snavelige Siberische soort behoren. De in centraal en Noord Europa broedende, dik-snavelige notenkraker komt, maar zelden mee met zo'n invasie.

Veldkenmerken: Chocoladebruin met witte druppelvlekken; vleugels en staart zijn donker, met een witte eindband, lange zwarte snavel (bij Siberische soort slanker). Nest: een goed verborgen nest van takken, dik bekleed met korstmoss; 3 á 4 eieren; deze worden door zowel pa als ma bebroed; jongen vliegen na 17 tot 19 dagen uit. Voedsel: De notenkraker voedt zich met arvezaden en zaden van andere naaldbomen; ook beuken noten, eikels en hazelnoten; insecten, eieren en jonge vogels.

Jan Christiaanse

Notenkraker

Column

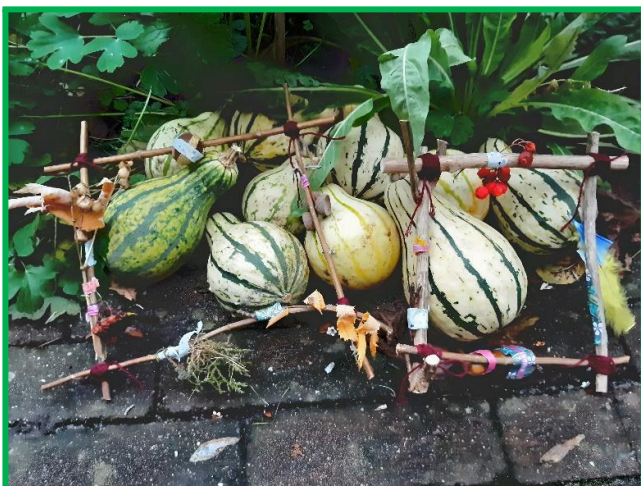
Eerste keer

De herfst is er weer met vallende blaadjes, mooie warme dagen en af en toe regen. Ik hield het weerbericht al een paar dagen in de gaten en het zag er veelbelovend uit. Na het vieren van haar verjaardag was het nu tijd voor onze dochter voor haar eerste kinderfeestje! Ik was al begonnen met ideeën te verzamelen (allemaal zo groen als het maar kan) en heb met vriendinnen zitten kletsen hoe hun ervaringen waren. Na een paar dagen had ik zoveel ideeën waar ik enthousiast van werd, dat ik moest gaan filteren. Alles heb ik uitgeschreven, je weet immers nooit wanneer er een gelegenheid komt dat je ze kan inzetten!

De ochtend van haar feestje werd ik wakker en hoorde gedruuppel. Oh nee! Plan B plan B!!! Regen was geen onderdeel van mijn feestje. Ik wil met ze naar buiten op zoek naar natuurvondsten en lekker ravotten. We gingen eerst maar eens ontbijten. Kijkend naar buiten begon het te dagen bij me. Ben ik nou degene, die zich druk maakt over regen... Wat gek! Iedereen laarzen aan en gaan! Kinderen hoor je niet over regen! We haalden de kids op uit school en gingen wat eten en drinken. Ik vond het bijzonder want onze dochter vond het allemaal prima. Ze vroeg nergens om, niet eens wat we nou gingen doen! Ze liet alles gebeuren. Ik legde uit dat ik graag met ze naar Bredius zou willen gaan om daar natuurschatten te zoeken om vervolgens thuis natuurschilderijtjes te versieren. Mijn groene hart klopte er harder van, wat zouden zij ervan vinden...

In Bredius kwamen de wilde verhalen. Iedereen was er wel eens geweest en ze wisten allemaal de beste plekjes te vinden. We hebben daarom eerst maar eens verstoppertje gespeeld. Onder de modder en een paar natte sokken, kwamen we terug en gingen verder met zoeken naar vondsten. De zakjes vulden zich eerst met eikels en blaadjes, maar hoe verder onze neuzen naar de grond gingen des te meer er werd gevonden. Veren, zaden, uitgebloeide bloemen, toverhazelaarvruchten, boomschors en gevallen besjes. Hele fraaie zoektocht! Thuis leegden we de zakken en begon iedereen te fröbelen. Ondertussen ontdekten we wat er allemaal gevonden was en leerden de kinderen van elkaar. Ik vond het bijzonder om te zien dat alle kindjes er geconcentreerd mee bezig waren en er iets moois van maakten. Geslaagd zeg ik zelf!

Vuurdoop van het eerste kinderfeestje, dit smaakt naar meer. Mijn natuur-hart is gevoed en ik hoop dat de schilderijtjes mooi hangen!

Tekst en foto's Romy Spruit

Voor u gelezen

De Wolfspin

Deze beestjes zijn bezig met opmars naar Nederland, maar of we daar blij mee moeten zijn? Klimaatopwarming zorgt niet alleen voor hetere zomers in Nederland, maar ook voor nieuwe beesten. Welkom (of niet) aan de valse wolfspin, de koninginnepage en, misschien, de dennenprocessierups. „Niet iets waar we blij mee moeten zijn, al zitten er mooie exemplaren tussen.”

Als de jaarlijkse Landelijke Spinnentelling is gehouden, zal ongetwijfeld de conclusie zijn: er zijn weer meer nieuwe 'exoten' bijgekomen. Door de opwarming van de aarde is een hele rits spinnen bezig aan een opmars vanuit Zuid-Europa naar

Nederland en omstreken.

Neem de giftige valse wolfsspin, een agressief beestje uit Zuid-Europa. Die werd van september 2018 tot september 2019 nog maar 41 keer in Nederland gezien. Afgelopen jaar in dezelfde periode was dat al meer dan vijfhonderd keer. „Het is erg duidelijk dat de spin hier niet meer weg te denken is”, stelt spinnenspecialist Jinze Noordijk van het Kenniscentrum Insecten in Leiden.

Warmere winters en nieuw eten

Wat ze in Leiden ook stellen: de valse wolfspin is niet alleen. Door de steeds hogere temperaturen in Nederland (en heel Noordwest-Europa) komen hier steeds meer dieren voor die het eerst te koud vonden. „Dat kan er mee te maken hebben dat het nu in de winter warm genoeg is, zodat de eieren of rupsen van dat soort kunnen overleven”, legt ecooloog Anne Krediet van de Nederlandse Entomologische Vereniging uit. Entomologie is de tak van dierkunde die zich bezighoudt met insecten. „Het kan ook zijn dat door de klimaatverandering er nu bepaalde planten in Nederland groeien die zo'n beestje nodig heeft als voedsel.”

De ecooloog somt dan ook moeiteloos nog een hele rits beestjes op die de afgelopen jaren aan een opmars in de Nederlandse natuur bezig is. Het staartblauwtje, de keizersmantel en de koninginnepage (vlinders), de wespspin en de tijgerspin en het zuidelijk spitskopje en de grote spitskop (sprinkhanen).

Of we er blij mee moeten zijn, met deze nieuwe medelanders? “Met klimaatopwarming moet je natuurlijk niet blij zijn, maar er zitten best wat mooie exemplaren tussen, zoals de Koninginnepage.” De gele fladderaar is een van de grootste vlinders die nu in Nederland te vinden is. Minder mooi: de dennenprocessierups. Die heeft, net zoals de bekende en gevreesde eikenprocessierups, talloze brandharen op het lijf die irriterend kunnen zijn voor mensen. De dennenprocessierups komt nu nog voor in Zuid- en Midden-Europa. “Maar die kan ook zomaar naar hier komen.”

17.000 insecten in Nederland

Het Kenniscentrum Insecten ziet 'wel tientallen nieuwe insecten per jaar'. “Het is bijna niet meer bij te houden”, stelt Noordijk. “Klopt”, zegt ecooloog Krediet. Maar hij wil het ook wat nuanceren. “Er zijn 17.000 soorten insecten in Nederland, dat zijn er héél veel. Dus je hebt er al snel enkele tientallen bij.” Net zoals er door de klimaatverandering ook weer insecten uit Nederland verdwijnen. “Het veenbesblauwtje bijvoorbeeld. Die vind je op hoogveen, maar dat is er steeds minder in Nederland.”

En daarmee is ook het zien van het veenbesblauwtje 'uiterst zeldzaam' geworden. Zo zeldzaam dat de Vlinderstichting het beestje op de rode lijst heeft gezet.

Door regen schieten paddenstoelen uit de grond: 'Ieder jaar komen er tachtig nieuwe soorten bij' Paddenstoelenliefhebbers kunnen hun hart weer ophalen. Door het natte herfstweer schieten de zwammen in alle kleuren, soorten en maten uit de grond. Van een boomstam tot aan de randen van het wandelpad, wie goed kijkt zal een grote variatie aan paddenstoelen kunnen vinden. "Kijk en geniet, maar pluk zelf liever niet." De grond is nog warm maar wel vochtig door de regen. Het is het ideale klimaat voor paddenstoelen in Nederland. Veel paddenstoelen groeien namelijk door zich vol te zuigen met vocht, vandaar dat daar goed van wordt geprofiteerd.

Anna Elise Jansen is gepensioneerd beroeps mycoloog en oud-voorzitter van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Ze bestudeert nog altijd vrijwillig paddenstoelen voor wetenschappelijk onderzoek. Volgens haar is dit jaar vooral het contrast tussen de zomer en de herfst groot. "We hebben een droge zomer gehad, toen waren er heel weinig paddenstoelen te zien. Nu regent het en daarom zie je er nu een stuk meer. Dat zijn dan wel vooral de kleintjes die op de grond leven, zoals de mycena's. De grote soorten, zoals de boleten die rondom en op bomen leven heb ik dit jaar nog niet zoveel gezien."

Veel voorkomende paddenstoelen in Nederland zijn bijvoorbeeld de grote parasolzwam, mycena's, de vliegenschwam, eekhoortjesbrood, elfenbankje, de echte tonderzwam of de aardappelbovist. "Er zijn maar liefst zesduizend verschillende soorten paddenstoelen in Nederland", zegt Jansen. "Ieder jaar komen er tachtig nieuwe soorten bij. Het is dus moeilijk te zeggen wat nou de meest voorkomende soort in Nederland is."

Veel soorten zijn te zien in september, oktober en november. Zodra het gaat vriezen, vallen de meeste paddenstoelen weg. Dit is dus hét moment om de (wandel)laarzen aan te trekken en eropuit te gaan om ze te bewonderen.

Jansen: "Het is per gebied verschillend waar je precies moet kijken, maar ik zou zeggen: zoek een mooi bos op en ga eens wandelen. Ze zijn te vinden op boomstammen, aan de voet van bomen, op de grond en op strooisel. Langs bospaden staat vaak veel meer dan diep in het bos."

Rood met witte stippen

De beroemde paddenstoel van kabouter Spillebeen, ook wel de vliegenschwam genoemd, wordt dit jaar extra in het zonnetje gezet. De Nederlandse Mycologische Vereniging heeft in het kader van een nieuwe inventarisatie een wedstrijd uitgezet om de grootste vliegenschwam te vinden.

"Ik heb 'm zelf nog maar met mondjesmaat gezien, maar ze groeien in tuinen of in het bos, vaak bij berkenbomen", aldus Jansen.

"De vliegenschwam is giftig, maar niet zo erg als bijvoorbeeld de groene knolamaniet. Die is echt levensbedreigend."

Kijk en geniet, maar pluk dus liever niet is het advies van Jansen. "Je moet de soorten echt heel goed kennen om te weten waar je mee te maken hebt."

Tekst AD-Groene Hart Woerden
Foto's, Getty Images

Zwanenbloem - *Bútomus umbellátus*

De Zwanenbloem is een van de mooiste inheemse overblijvende moeras- en oeverplanten. Ze behoort tot de zwanenbloem familie. Het is de enige soort in deze familie.

Uiterlijk

De zwanenbloem bloeit van juni t/m september. Aan het eind van een stevige ongeveer 1 meter lange, vaak roodgetinte stengel ontvouwt zich boven het wateroppervlak in de zomer het bloemhoofd, een op een paraplu gelijkend scherm: eerst nog stijf ingepakt in een vlies, maar later ontspringen hieruit de talloze bloemstelen met wel zo'n 30 kleine bloemetjes met schotelvormige blaadjes. De kleuren kunnen variëren van lichtroze tot donkerrood. De individuele bloemen staan op bloemsteeltjes die allemaal verschillend van lengte zijn. De binnenste drie (de eigenlijke kroonbladeren) zijn ovaal, roze met wit met donker-rode nerven. De buitenste drie (gekleurde kelkbladeren) zijn smal driehoekig, donkerrood met lichte randen en iets korter dan de binnenste. Na de bloei sluiten de bloemdekbladeren zich om de rijpende bruine op koffiebonen lijkende vruchten.

De bloemen zijn tweeslachtig en in het bezit van zes tot negen dof- rode meeldraden die in drie cirkels staan. De zes stampers scheiden aan de voet honing af. Deze lekkernij trekt vooral graafwespen aan, die dan ook een belangrijke rol spelen bij de bevruchting van de bloem(en). De stampers gaan pas rijpen als de meeldraden zijn uitgebloeid. Zo voorkomt de bloem zelfbestuiving. De stijve bladeren, die uit de wortelstok ontspringen, zitten in een wortelrozet. Ze staan rechtop en hebben tal van okselschubbetjes. Aan de onderkant zijn ze driekantig, versmallen geleidelijk en aan de top vallen ze op, doordat ze gedraaid zijn. Soms blijven de bladeren helemaal onder water. De maximale hoogte van een zwanenbloem is ca. 120 cm. De plant is winterhard en verdraagt een temperatuur tot -25 °C. De plant heeft een bijna horizontale, vrij dikke wortelstok. Vermeerderen kan door het delen van de wortelstok en door middel van zaad.

Naam

Er worden diverse verklaringen gegeven voor de naam zwanenbloem. Er zijn bronnen die wijzen op de lange 'nek' van de plant. Anderen beweren dat deze moerasplant zo heet, omdat ze vaak op plaatsen staat waar zwanen graag vertoeven en broeden of dat de zwanen ze graag eten.

In 'Groei en Bloei' (uitgave juli 1991) stond een uitgebreid artikel over de zwanenbloem en de uitleg waarom de plant deze naam draagt. (Bron: Ned. Bond Aqua Terra)

'...om te weten waarom de plant zo heet, bekijken we een bloemetje van dichtbij. Een bloem bestaat uit zes bloemblaadjes, de buitenste donkerder dan de binnenste. Verder naar binnen staan negen meeldraden met een marmer witte-steel en donkerpaarse knoppen. Het binnenste van de bloem bestaat uit weer zes elementen: de zes stampers. Deze stampers (één stamper in zessen gesplitst) staan in het hart van de bloem als 'zwaantjes' met de nek omhoog gestrekt. Na het rijp worden lijken de zwaantjes met de hals gebogen. De naam zwanenbloem dankt deze plant dan ook aan dit onderdeel van de bloem.'

Andere namen zijn zwanenbrood in Salland, wat duidt op het eten van de vruchten door zwanen. De Friese naam swannekoek wijst hier waarschijnlijk ook op. Omdat in een dergelijke natte omgeving eveneens ooievaars en kikkers voorkomen, spreekt men in West-Friesland van ooievaarsbloem en van kikkerbloem in de Hoeksche Waard en op Voorne. Omdat de bajonetachtige bladeren lijken op die van de gladiolus of zwaardlelie ontstonden de namen watergladiolus en waterlis. Zwanenhals naar de ronde langgerekte bloemstengel. Die bloeistengel bezorgde de zwanenbloem in Groningen de naam van bullepezen. De naam kloek-met-kuikens of kloek-met-kuikentjes (Betuwe en Zuid-Holland) duidt op de in een scherm gerangschikte bloeiwijze.

De zwanenbloem wordt ook vaak koffiebloom genoemd, wellicht naar de nog niet ontloken donkerpaarse bloemknoppen die in vorm en kleur veel op koffiebonen lijken of naar de rijpende bruine op koffiebonen lijkende vruchten.

De naam koffiebontjes wordt gebruikt in Aalsmeer, koffiebentje in Twente en koffiebonen in Salland. De namen donderbloem in Friesland en zwaarweerplant in Noord-Overijssel kreeg de plant niet om donder en bliksem af te weren. Het tegenovergestelde is het geval, want zwaait men er driemaal mee over het hoofd dan kómt er juist onweer. Een heel ongebruikelijke toepassing van een plant om een dergelijk natuurgebeuren op te roepen! Het kan zijn dat er vroeger een of andere magische kracht aan de plant werd toegeschreven, waarvan later de betekenis verloren is gegaan.

Butomus is afkomstig van het Griekse bous = os, en tenno = snijden. Met boetomos werd een grassoort bedoeld met scherpe, snijdende bladrand. Vee dat de plant eet, zou hierdoor wonden in de bek oplopen. Umbellatus is verwant aan het Engelse umbrella

(regenscherm). De schermvormige bloeiwijze (umbra: schaduw, scherm of zonnenscherm, hier dus schermdragend).

Zwanenbloemen staan graag alleen, niet omringd door andere planten, omdat zij zich gemakkelijk laten wegdrukken door sterkere soorten. Dankzij het slootkantbeheer van de waterschappen, waarbij de watergang eenmaal per jaar in het najaar wordt geschoond, gedijt de plant goed. Het regelmatig baggeren en maaien van de slootkanten voorkomt overheersing door andere planten als lisdodde en riet. Zwanenbloem is de enige Butomus-soort die in het wild voorkomt in Nederland en is hier vanaf 1 januari 2017 niet meer wettelijk beschermd.

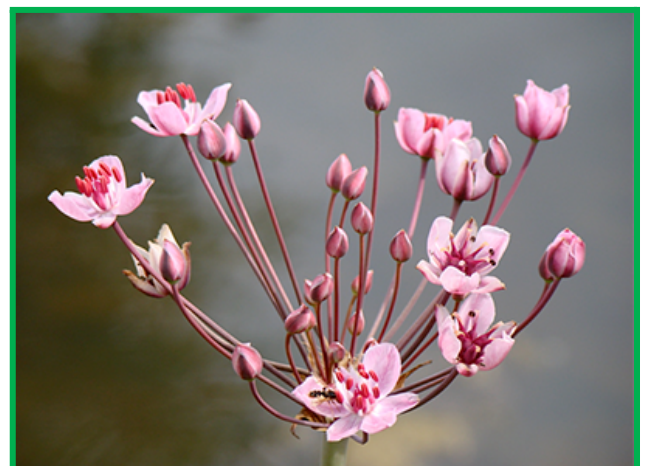
Zwanenbloemen zijn niet kieskeurig wat betreft waterkwaliteit, die mag ziltig, voedselrijk en lichtstromend zijn. Groeiplaatsen zijn moerassen (verlandingsvegetaties), waterkanten en water zoals sloten, plassen, kanalen, spoor sloten, vijvers, afwateringskanaaltjes, kleiputten en oude rivierarmen. Ze houden van zonnige, iets open plaatsen in of soms langs ondiep water met een waterdiepte tussen de 10 en de 50 centimeter en een bodem van zand, leem, zavel, veen of klei. De plant komt begin mei pas boven water en is dan zeker voor de leek moeilijk te onderscheiden van andere waterplanten met een biesachtige bladstructuur. In de niet-bloeiende vorm zijn zwanenbloemen te herkennen aan de driekantige, spiraalsgewijs gedraaide bladeren om de as.

Vermeerdering

De plant wordt vermeerderd door de op koffiebonen lijkende, kleine bolletjes uit de bladoksels te nemen en direct uit te zaaien. Vermeerdering gaat echter het snelst door in de lente de plant te scheuren. Met een scherp mes kunnen nieuwe groeipunten worden losgesneden. Iedere groeipunt dient over een stuk wortelstok en wat wortels te beschikken.

Inheemse Zwanenbloemen komen van nature voor in de gematigde streken van Europa en Azië en in Noord-Afrika.

In Noord-Amerika is het een uitheemse (verwilderde) soort. In Nederland en België is het een inheemse waterplant, maar zijn verspreidingsgebied is veel groter.

Volksgeneeskunde

De wortelstok en de zaden werden vroeger als verkoelend en verzachtend middel gebruikt en stonden in de apotheek bekend onder: Radix et Semina Junci flordidi.

Mythologie

De zwanenbloem is voortgekomen uit het verdriet van de allermooiste nimf uit de Griekse mythologie, Galatea. Lang, heel lang geleden werd de aarde bevolkt door goden, nimfen, monsters, draken, reuzen en gewone stervelingen. Eén van de mooiste Griekse zeenimfen, Galatea, werd verliefd op de atletische Acis, zoon van een nimf en een bosgod. Hij woonde op het eiland Sicilië, aan de voet van een vulkaan. Maar op deze onrustige en vuur spuwende vulkaan leefden ook reuzen met één oog, de cyclopen. Eén van hen had zijn ene oog verliefd laten vallen op de mooie zeenimf en hij werd verteerd door jaloezie. Hij kon de gedachte niet verdragen dat haar hart een ander beminde.

Toen hij op een lome zomerdag vanaf zijn berg de geliefden elkaar zag beminnen, werd hij bevangen door razernij. De reus met één oog wierp een rots naar het tweetal. De zeenimf kon net op tijd wegduiken, maar haar geliefde werd verpletterd door de reusachtige steen. De steen was zo groot en zwaar dat er een krater ontstond. Vanuit de krater waar haar geliefde de dood vond, liet zijn ontroostbare nimf ter nagedachtenis een bron ontspringen. De beek die uit deze bron voortkwam symboliseerde hun eeuwigdurende liefdesstroom. Dagen zat ze aan de oever van de beek en ze werd verteerd door verdriet. Galatea verloor haar levenslust en wilde niet meer verder leven zonder haar geliefde. Voor altijd wenste ze samen met Acis te zijn. Daarom veranderde ze zichzelf in een bloem, een schitterende bloem die groeide in het water van haar geliefde. Sindsdien groeit deze nimfenbloem in water en kennen we deze wonderschone bloem als de zwanenbloem. Als u goed kijkt herkent u de statige schoonheid van deze mooie zeenimf.

Ontwikkeling op Marker Wadden

Steeds meer dieren en planten zijn te vinden op de Marker Wadden. Daaronder zitten ook zeldzame soorten zoals de ijseend, de dwergmeeuw en de kwartelkoning. Onderzoekers presenteerden in oktober op het KIWA congres Marker Wadden in Amsterdam hoe het beleid op Marker Wadden is uitgevoerd. Minister Harbers (Infrastructuur en Waterstaat): "Ik ben onder de indruk van de snelle en succesvolle ontwikkeling van Marker Wadden."

"In een paar jaar tijd zijn er 47 broedvogels en 170 plantensoorten bijgekomen op Marker Wadden. Het gebied is hiermee internationaal een succesvol voorbeeld voor natuurherstel. Het onderzoek heeft een schat aan kennis opgeleverd die ook in andere Europese gebieden toepasbaar is." Met het project op

Marker Wadden is veel kennis vergaard over het bouwen met slib, en over de ecologische effecten van dit type maatregelen. Vegetatie blijkt goed op de slib-eilanden te groeien. Het materiaal is voedselrijk en de samenstelling van het slib zorgt voor variatie in hoogte van de bodem, wat natuurontwikkeling versterkt. Al vanaf het eerste jaar leverden Marker Wadden nieuwe natuur, elk jaar ziet het gebied er weer anders uit en treffen de onderzoekers meer en andere soorten aan.

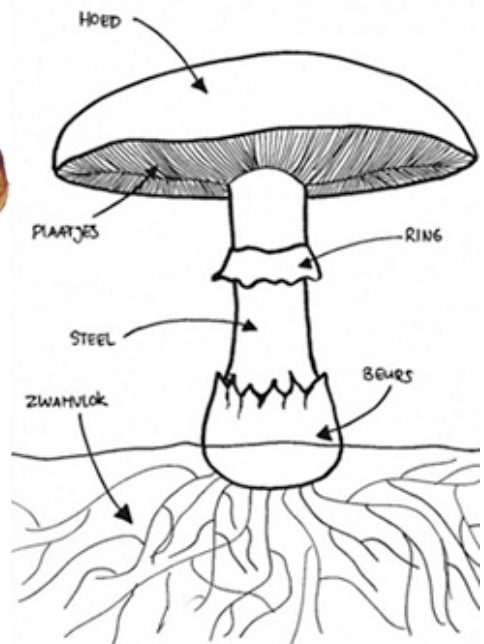
Paddenstoelentijd

Zijn jullie al in het bos geweest, op zoek naar paddenstoelen? Of misschien zie je ze wel gewoon bij je in de buurt, langs een wandelpad of in een park(je). Er zijn ook paddenstoelen die in graslanden voorkomen of op een boom groeien. Zelfs in de lente of in de zomer zijn er soms al paddenstoelen. Maar in de herfst vind je toch de meeste!

Waar komt de paddenstoel vandaan? Vroeger wisten mensen het niet zo goed, het leek wel tovenarij, die paddenstoelen die zomaar opeens tevoorschijn kwamen. En waar haalden ze hun voedsel vandaan zonder wortels? Nu kunnen we het opzoeken in boeken en op Internet. Paddenstoelen zijn de vruchtlichamen van schimmels.

Dat ondergrondse schimmeldraden netwerk groeit het best in de herfst als de grond vaak nog warm is en nat door de regen: een perfecte plek voor paddenstoelen! Weet je dat er ongeveer 5200 Nederlandse paddenstoelsoorten zijn! Vele soorten zijn ernstig bedreigd en ongeveer 200 soorten zijn de afgelopen tijd al uit Nederland verdwenen. In de wereld zijn er wel 14.000 'bekende'

paddenstoelen, maar er zijn er veel meer, alleen moeten die nog worden ontdekt. Bloemen verspreiden zaden, maar een paddenstoel verspreidt sporen, piepkleine zaadjes, die gemakkelijk worden meegenomen door de wind, met het water of met behulp van dieren. Bij bekende paddenstoelen, zoals de vliezwam (*bovenste foto*), zitten de sporen tussen de lamellen onder de hoed. Die zorgt voor bescherming tegen weer en wind. Bij jonge paddenstoelen zit er nog een vlies over de sporen heen. Als de paddenstoel rijp wordt, scheurt dit vlies open en komen de sporen vrij. Zo zorgen ze voor nieuwe schimmels en uiteindelijk weer voor nieuwe paddenstoelen.

Om te onthouden

Handige websites

www.ivn.nl

www.odin.nl

www.treemark.nl

www.ivn.nl/woerden

www.mycologen.nl

www.hetkanwel.nl

www.groen-natuurlijk.nl

www.vogeldagboek.nl

www.duurzaamwoerden.nl

www.slimwoner.nl

www.padden.nu

www.blwg.nl

www.inbredius.nl

www.bewustbiologisch.nl

www.duurzaamthuis.nl

www.birdfocus.nl

www.telmee.nl

www.hugokotestein.nl

www.veldwerkwinkel.nl

www.sovon.nl

www.vogelgeluid.nl

www.ravon.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.eis-nederland.nl

www.vlinderhof.com

www.nmu.nl

www.zaadgoed.nl

www.vogelbescherming.nl

www.landgoedbredius.nl

www.dekievitharmelen.nl

www.naturetoday.com

www.degroenerotonde.nl

www.knnv.nl

RDK Boomverzorging

RDK boomverzorging, is al tien jaar het adres voor uw groene vraagstukken. Van boomverzorging tot tuinaanleg van beschoeiing tot bomen vellen voor alle voorkomende werkzaamheden hebben wij een passende oplossing.

Boomverzorging en Tuinonderhoud

Werkzaamheden:

- Boomverzorging van aanplant tot kap
- Boom Veiligheid inspecties en advies
- Flora en Fauna inventarisatie
- Tuinaanleg en onderhoud
- Landschapsonderhoud
- Processierups bestrijding

Contact:

Robert de Koning- Waarder
www.rdkboomverzorging.nl
info@rdkboomverzorging.nl
 Rdkboomverzorging

06-24 92 03 17

Organisatie

Bestuur

Voorzitter	André van Kleinwee		andrevankleinwee@ziggo.nl
Secretaris/contact- persoon	Wout Nagel Vaartuigenlaan 64 3448 WP Woerden	06-22926472	ivnsecretariaat.woerden@gmail.com
Penningmeester	Henk Veldhuijzen		henk260446@gmail.com
Bestuurslid	Gerrie Epping		gerrie.epping@vanmuijen.nl
Bestuurslid	Vacant		

Coördinatoren van de Werkgroepen:

Cursussen en lezingen	Wout Nagel	0622926472	w.nagel@gmail.com
Excursies voor leden en donateurs	Vacant		
Gidsenwerkgroep	Vacant		
Jeugdnatuurgroep	André van Kleinwee	0348-422962	andrevankleinwee@ziggo.nl
Landschapsbeheer	Erwin Meijer	0348-432530	erwin.meijer@ziggo.nl
NME Scholenwerkgroep	Vacant		
Plantenwerkgroep	Cobie van der Hoek	0348-410239	cobie.vanderhoek@gmail.com
Publiciteit	Rinie Blauw	06-15553365	rblauw@xs4all.nl
Redactie GO	Joke van Aarst	0348-415788	ivn.groeneopkikker@gmail.com
Vertrouwenspersoon	Joke van Aarst		ivn.vertrouwenspersoon.woerden@gmail.com
Vogelkijkgroep	Arwin den Boer	0348-445152	aa.den.boer@hetnet.nl
Groene Rotondes en Duurzame Bermen	Ton Rullmann		ton@tonrullmann.nl
Websitebeheer/Facebook	Vivian van Deel	06-42060712	vivian_boers@hotmail.com
Openstelling InBredius zondagmiddag 13 uur tot 16 uur	Lisa van Hemert		lisavanhemert@hotmail.com

Leden/Donateurs:

Contributie 2022 per kalenderjaar	als lid, €24,00 als donateur, €20,00 als jeugdlid, €15,00	Banknummer IVN Woerden: NL 87 TRIO 039.04.67.413	
Opzeggen	twee maanden voor het einde van het kalenderjaar, schriftelijk bij het secretariaat.		

